

DECIZIE

1 noiembrie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Valeriu Doagă
Ala Cobăneanu
Iurie Bejenaru
Nicolae Craiu
Tamara Chișca-Doneva

examinând recursul declarat de către Popovici Vasile, reprezentat de avocatul
Cașcaval Corneliu,

în pricina civilă inițiată prin cererea lui Popovici Vasile, persoane interesate
Primăria comunei Bravicea, Consiliul comunei Bravicea, Comisia pentru reabilitarea
victimelor represiunilor politice de pe lângă Consiliul raional Călărași, Procuratura
Generală a Republicii Moldova cu privire la constatarea faptului represiunii politice,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 28 martie 2017, prin care a fost
respins apelul declarat de către Popovici Vasile și menținută hotărârea Judecătoriei
Călărași din 27 mai 2016, prin care cererea a fost respinsă,

c o n s t a t ă :

La 12 noiembrie 2015, Popovici Vasile a depus o cerere cu privire la
constatarea faptului represiunii politice, persoane interesate fiind Primăria com.
Bravicea, Consiliul com. Bravicea, Comisia pentru reabilitarea victimelor
represiunilor politice de pe lângă Consiliul raional Călărași, Procuratura Generală a
RM.

În motivarea cererii, petiționarul a indicat că tatăl său, Popovici Victor
XXXXX, născut la data de XXXXX, în comuna XXXXX, județul XXXXX,
actualmente raionul XXXXX, și mama sa, Popovici (Mușcinschi) Raisa, născută la
data de XXXXX, în comuna XXXXX, județul XXXXX, au încheiat căsătoria în
comuna Bravicea, județul Orhei, pe data de 17 februarie 1928, întemeind o
gospodărie mare.

Acesta menționează că s-a născut la data de XXXXX, în satul XXXXX, județul
XXXXX, fapt confirmat prin certificatul de naștere și extrasul din arhivă.

Petiționarul susține că tatăl său, Popovici Victor, a lucrat intens și pe parcursul
anilor 1925-1939, a procurat parcele de pământ, mărindu-și treptat mica avere,
conform copiilor actelor de procurare anexate la materialele cauzei.

Relatează că conform răspunsului Arhivei Naționale a Republicii Moldova nr. 47 din 28 ianuarie 2015, s-au păstrat date despre proprietatea lui Victor Popovici în comuna Bravicea, de 3 ha, 50 ari de viță-de-vie și 8 ha 20 ari pământ agricol.

Totodată, afirmă că din cauza represiunilor politice aparținând puterii sovietice, familia sa a fugit din Basarabia (Republica Moldova), iar averea lor a fost expropriată.

În acest sens, menționează că, potrivit răspunsului nr. 41 din 14 ianuarie 2015 al Primăriei comunei Bravicea, raionul Călărași, în urma colectivizării din 1949 proprietatea lor privată a fost lichidată, inventarul și imobilul fiind naționalizate. Bunurile materiale care au aparținut părinților săi nu s-au păstrat, iar restituirea terenurilor și a pădurilor nu este permisă.

Conform răspunsului Procuraturii Generale nr. 21-162/15-1091 din 02 iunie 2015, nu există dosare sau decizii de aplicare a represiunilor politice față de Popovici Victor în arhivele Ministerului Afacerilor Interne și ale Serviciului de Informații, astfel că în acest caz faptul represiunii politice se stabilește pe cale judiciară.

Mai menționează petiționarul că părinții i-au lăsat toată averea lor și că a acceptat succesiunea, fapt ce se confirmă prin certificatele de moștenitor nr. 693 din 1972 și nr. 33 din 1997.

Prin urmare, consideră că tatălui său, Victor Popovici, trebuie să-i fie recunoscută calitatea de victimă a represiunilor politice, deoarece are intenția, ca moștenitor al acestuia, de a se adresa la autorități în vederea compensării valorii expropriate.

Solicită Popovici Vasile, recunoașterea tatălui său, Popovici Victor XXXXX, drept victimă a represiunilor politice prin expropriere.

Prin hotărârea Judecătoriei Călărași din 27 mai 2016, cererea lui Popovici Vasile a fost respinsă.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 28 martie 2017, a fost respins apelul declarat de către Popovici Vasile și menținută hotărârea Judecătoriei Călărași din 27 mai 2016.

La 26 mai 2017, Popovici Vasile, reprezentat de avocatul Cașcaval Corneliu, a declarat recurs nemotivat, iar la data de 02 iunie 2017 a depus recurs motivat împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea integrală a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri prin care cererea să fie admisă.

În motivarea recursului, acesta a criticat decizia instanței de apel ca fiind neîntemeiată și emisă cu încălcarea normelor de drept material și procedural.

Totodată, recurentul arată că instanța de apel a emis o soluție contrară circumstanțelor cauzei.

Astfel, acesta susține că, potrivit probelor administrate din dosar și examinate în ședința de judecată, s-a stabilit că tatăl său, Popovici Victor, împreună cu familia au fost lipsiți de casă și de celelalte proprietăți de către organele de stat, fiindu-le stabilită exilarea. Aceștia au fugit de represiuni în România, iar recurentul este acum moștenitor testamentar.

Recurentul susține că faptele sus-menționate au fost probate prin răspunsul Arhivei Naționale nr. 47 din 28 ianuarie 2015 care confirmă că în fondul arhivistic al Prefecturii județului Orhei și al primăriilor subordonate ei este înregistrat, în Tabloul

cu privire la suprafețele plantate cu viță-de-vie în comuna Bravicea, pentru anul 1933, sub nr. 173, Popovici Victor, ca proprietar al viței altoite – 1,5 ha.

În lista cu privire la proprietarii suprafețelor de viță-de-vie pentru anul 1939 este înregistrat, sub nr. 586, Popovici Victor, proprietar al 2 ha, iar sub nr. 587, ca proprietar al 8,20 ha.

În același timp, potrivit răspunsului nr. 4756 din 11 august 2016, în lista clădirilor naționalizate din orașul Orhei, în baza hotărârii nr. 378 din 29 decembrie 1945, este înscris imobilul din raionul Brăviceni, județul Orhei, pe numele proprietarului Popovici Victor, ocupația moșier, posesorul actual al imobilului – punct de vinificație, numărul clădirilor – 3, material de construcție – chirpici, volumul construcțiilor – 656 m³, notă (mențiuni) – exilat.

În această ordine de idei, recurentul observă că, potrivit răspunsului nr. 41 din 14 ianuarie 2015 al Primăriei comunei Bravicea, raionul Călărași, ca urmare a colectivizării din 1949, proprietatea privată a lui Popovici Victor a fost lichidată, inventarul și imobilul fiind naționalizate.

Prin răspunsul Serviciului raional de arhivă Călărași nr. 22 din 23 iunie 2016, cu anexarea copiei adeverinței istorice a Comitetului executiv a Sovietului sătesc Bravicea despre faptul că Sovietul sătesc a fost creat în 1944, pe teritoriul satului Bravicea, a raionului Bravicea, materialele documentare din anii 1944-1948 au fost trimise la Arhiva Centrală de Stat (actuala Arhivă Națională), iar în 1957 raionul Bravicea a fost lichidat, satul Bravicea fiind trecut la raionul Călărași.

Recurentul afirmă că ulterior răspunsului arhivei Călărași, Arhiva Națională, au fost efectuate cercetări suplimentare, iar prin scrisoarea de răspuns nr. 4756 din 11 august 2016 se arată că Popovici Victor a fost lipsit de proprietate încă din 1945, acesta și familia sa fiind înscrisi pe lista de deportați.

Sub acest aspect, recurentul consideră că instanța de apel nu a aplicat prevederile art. 2 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 8 decembrie 1992 care prevede că sunt considerate victime ale represiunilor politice persoanele asupra cărora au fost adoptate decizii de represiune politică, dar care au reușit să evite represiunile directe, inclusiv prin refugiarea peste hotarele republicii.

La 29 iunie 2017, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus o referință prin care a solicitat respingerea recursului declarat de către Popovici Vasile ca fiind inadmisibil.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Astfel, instanța de recurs consideră că recurentul s-a conformat prevederilor legale și a declarat la termen recursul la data de 26 mai 2017 împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 28 martie 2017.

În conformitate cu prevederile art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând argumentele recursului și studiind materialele dosarului, Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și urmează să-l admită, cu casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe și cu emiterea unei noi hotărâri, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, după ce judecă recursul, instanța este poate admite recursul și casa integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

Înaintând prezenta cerere în instanța de judecată, recurentul Popovici Vasile a solicitat recunoașterea calității de victimă a represiunilor politice prin expropriere a tatălui său, Popovici Victor XXXXX, născut la XXXXX, în comuna XXXXX, județul XXXXX, și decedat la data de XXXXX, în orașul XXXXX.

Fiind investită cu judecarea pricinii în speță, prima instanță a ajuns la concluzia respingerii cererii, concluzionând în acest sens că Popovici Victor nu întrunește calitatea de victimă a represiunii politice, deoarece în privința sa nu a fost emisă vre-o decizie ale organelor de stat.

Totodată, instanța a stabilit că Popovici Victor nu a fost supus represiunii politice în realitate, soluție care a fost menținută și de către instanța de apel.

Instanța de recurs constată că, deși la soluționarea pricinii au fost stabilite pe deplin circumstanțele care au importanță pentru judecarea cauzei în fond, concluziile instanțelor de judecată și soluția dată în sensul respingerii cererii sunt incorecte, ele rezultând din aplicarea greșită și interpretarea eronată de către instanțele de judecată ierarhic inferioare a normelor de drept material aplicabile în acest caz, precum și din aprecierea incorectă a probelor prezentate în speță.

În conformitate cu art. 281 alin. (2) lit. k) din Codul de procedură civilă, instanța judecă pricinile în care i se cere să constate faptul represiunii politice.

După cum o arată actele cauzei, Popovici Vasile s-a născut la XXXXX, fapt confirmat prin copia certificatului de naștere nr. 693964, părinții săi fiind Popovici Victor și Popovici Raisa (f. d. 7).

Conform copiei certificatului de deces nr. 087616, Popovici Victor a decedat la XXXXX, în orașul XXXXX, Județul XXXXX, XXXXX (f. d. 14).

Tot materialul probator atestă că calitatea succesorală a lui Popovici Vasile se confirmă prin copia certificatului de moștenitor nr. 693/1972 din 11 iulie 1972 potrivit căruia moștenitori ai bunurilor succesoriale ale lui Popovici Victor, decedat la XXXXX, sunt soția Popovici Raisa și fiul Popovici Vasile (f. d. 16).

Potrivit scrisorii de răspuns nr. 21-162/15-1091 din 2 iunie 2015 a Procuraturii Generale a Republicii Moldova, în arhivele Ministerului Afacerilor Interne și ale Serviciului de Informații și Securitate nu există dosare sau decizii ale organelor de stat judiciare și extrajudiciare care ar confirma aplicarea represiunilor politice față de Popovici Victor XXXXX, iar în cazul lipsei unor probe documentare în privința acestei din urmă persoane, Procuratura Generală a Republicii Moldova nu se poate pronunța asupra faptului dacă acesta este sau nu o victimă a represiunilor politice (f. d. 19).

Totodată, prin scrisoarea sus-menționată s-a comunicat faptul că, în cazul în care materialele din arhivă referitoare la represiune nu s-au păstrat, în conformitate cu art. 6 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 8 decembrie 1992 faptul represiunii politice se stabilește pe cale judiciară.

Prin scrisoarea de răspuns nr. 41 din 14 ianuarie 2015 a Primăriei comunei Bravicea, raionul Călărași, lui Popovici Vasile i-a fost comunicat faptul că în urma colectivizării petrecute în anul 1949, proprietatea privată a fost lichidată și transformată în proprietate de stat, inventarul și imobilul cetățenilor fiind naționalizate. Bunurile materiale care au aparținut părinților petiționarului (casa,

magazia etc.) nu s-au păstrat până în prezent, iar potrivit art. 4 al Codului funciar, nu este permisă restituirea terenurilor foștilor proprietari urmașilor lor (f. d. 21).

Totodată, prin scrisoarea de răspuns nr. 47 din 28 ianuarie 2015, Arhiva Națională a Republicii Moldova l-a informat pe petiționarul Popovici Vasile despre faptul că în fondul arhivistic al Prefecturii județului Orhei și al primăriilor subordonate ei este înregistrat, în Tabloul cu privire la suprafețele plantate cu viță-de-vie în comuna Bravicea pentru anul 1933, sub nr. 173, Popovici Victor, în calitate de proprietar al: vițe altoite – 1 ha 50 ari. În Lista cu privire la proprietarii suprafețelor de viță-de-vie pentru anul 1939 este înregistrat, sub nr. 586, Popovici Victor XXXXX, în calitate de proprietar al 2 ha, iar sub nr. 587 este înregistrat Popovici Victor XXXXX în calitate de proprietar al 8 ha 20 ari.

Arhiva Națională a Republicii Moldova nu dispune de alte informații referitoare la averea lui Popovici Victor XXXXX în localitatea Bravicea, județul Orhei.

Este cert și faptul că potrivit Certificatului de arhivă nr. 4756 din 11 august 2016 aflat în fondul arhivistic al Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești, în Lista clădirilor naționalizate din orașul Orhei este înscris, în baza hotărârii nr. 378 din 29 decembrie 1945, imobilul din raionul Brăviceni, jud. Orhei, numele proprietarului – Popovici Victor, ocupația – moșier, posesorul actual al imobilului – punctul de vinificație, numărul clădirilor – 3, material de construcție chirpici, volumul construcției – 656 m³, notă (mențiuni) – exilat. În același timp, Arhiva Națională a Republicii Moldova nu dispune de alte informații referitoare la averea lui Popovici Victor în localitatea Bravicea, județul Orhei (f. d. 129).

În conformitate cu art. 1 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 8 decembrie 1992, este considerată represiune politică curmarea de vieți omenești, măsurile de constrângere întreprinse de către stat față de cetățeni din motive politice, naționale, religioase sau sociale sub formă de privațiune de libertate, deportare, exilare, trimitere la muncă silnică în condiții de limitare a libertății, expulzare din țară și lipsire de cetățenie, expropriere, internare forțată în instituții de psihiatrie, sub altă formă de limitare a drepturilor și libertăților persoanelor declarate periculoase din punct de vedere social pentru stat sau pentru regimul politic, realizate în baza deciziilor organelor de stat administrative, judiciare și extrajudiciare.

Conform art. 2 din aceeași Lege, sunt considerate victime ale represiunilor politice persoanele care au avut de suferit de pe urma represiunilor politice arătate în articolul 1; persoanele asupra cărora au fost adoptate decizii de represiune politică, dar care au reușit să evite represiunile directe, inclusiv prin refugiu peste hotarele republicii; membrii familiei persoanelor supuse represiunilor.

Potrivit art. 6 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 8 decembrie 1992, în cazul în care materialele de arhivă privind represiunile politice nu s-au păstrat ca urmare a expirării termenului de prescripție sau din alte cauze, stabilirea faptului represiunii politice se face pe cale judiciară.

În sensul normelor enunțate, este de înțeles că cererea despre constatarea faptului represiunii politice se înaintează spre judecare în fața instanței și se soluționează în cazul în care materialele de arhivă privitoare la represiunile politice nu s-au păstrat, ca urmare a expirării termenului de păstrare sau din alte cauze, iar petiționarul a prezentat documente cu privire la refuzul de reabilitare, eliberate de

către organele respective, indicate în art. 5 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 8 decembrie 1992.

Dosarele din această categorie sunt intentate conform cererilor persoanelor enumerate în art. 2 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, care prezintă probe ce confirmă circumstanțele expuse în art. 1 din Lege.

În acest context, este necesar să se rețină că persoanelor supuse represiunilor politice și ulterior reabilite li se restituie, la cerere, averea confiscată, naționalizată sau luată în alt mod. Noțiunea de „confiscare a bunurilor” presupune trecerea forțată și gratuită a bunurilor în proprietatea statului printr-o hotărâre judecătorească sau printr-un act administrativ; „naționalizarea bunurilor” presupune trecerea forțată a bunurilor în proprietatea statului printr-un act legislativ sau act normativ; luarea averii în orice alt mod” presupune un act de rechiziție atunci când proprietarul este deposedat de un bun în temeiul unei decizii a autorității publice, precum și trecerea în proprietatea statului a bunurilor persoanelor care au reușit să evite represiunile directe, inclusiv prin refugiu peste hotarele republicii.

În asemenea împrejurări, se constată drept neîntemeiate concluziile instanțelor de judecată ierarhic inferioare potrivit cărora nu poate fi apreciată drept represiune politică confiscarea averii în circumstanțele în care nu există dovadă la materialele cauzei un înscris prin care să fie probat faptul confiscării averii și al represiunii politice.

Pentru că în acest caz s-a constatat în mod incontestabil că, potrivit Certificatului de arhivă nr. 4756 din 11 august 2016 din fondul arhivistic al Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Moldovenești, în Lista clădirilor naționalizate din orașul Orhei în baza hotărârii nr. 378 din 29 decembrie 1945, există înscris imobilul din raionul Brăviceni, jud. Orhei, numele proprietarului – Popovici Victor, ocupația – moșier, posesorul actual al imobilului – punctul de vinificație, numărul clădirilor – 3, material de construcție chirpici, volumul construcției – 656 m³, notă (mențiuni) – exilat (f. d. 129).

Prin urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră întemeiată cererea petiționarului Popovici Vasile cu privire la constatarea faptului represiunii politice a tatălui său Popovici Victor, deoarece averea acestuia a fost naționalizată, cu mențiunea de exilare.

Potrivit art. 1 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 8 decembrie 1992, represiune politică se consideră curmarea de vieți omenești, măsurile de constrângere întreprinse de către stat față de cetățeni din motive politice, naționale, religioase sau sociale sub formă de expropriere.

Iar conform art. 2 din Legea menționată, victime ale represiunilor politice se consideră: persoanele care au avut de suferit de pe urma represiunilor politice arătate în articolul 1; persoanele asupra cărora au fost adoptate decizii de represiune politică, dar care au reușit să evite represiunile directe, inclusiv prin refugiu peste hotarele republicii.

Astfel, raportând normele de drept citate la materialul probator administrat și având în vedere că petiționarul Popovici Vasile a prezentat probe care confirmă faptul represiunii politice a tatălui său Popovici Victor prin expropriere (naționalizare) a averii, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră neîntemeiate hotărârile instanțelor inferioare

de respingerea a cererii înaintate de Popovici Victor privind recunoașterea tatălui său Popovici Victor XXXXX drept victimă a represiunilor politice prin expropriere.

În contextul celor menționate și având în vedere că la judecarea pricinii de către instanțele ierarhic inferioare au fost stabilite circumstanțe de fapt care au fost apreciate eronat, precum și că au fost încălcate și interpretate greșit normele de drept material, Completul Colegiului, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia admiterii recursului declarat de către Popovici Vasile, reprezentat de avocatul Cașcaval Corneliu, a casării hotărârii primei instanțe și a deciziei instanței de apel și a pronunțării unei noi hotărâri prin care admite cererea lui Popovici Vasile și recunoaște calitatea de victimă a represiunilor politice prin expropriere pe tatăl său Popovici Victor XXXXX, născut la XXXXX, în comuna XXXXX, județul XXXXX, și decedat la data de XXXXX în orașul XXXXX, XXXXX.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Popovici Vasile, reprezentat de avocatul Cașcaval Corneliu.

Se casează integral decizia Curții de Apel Chișinău din 28 martie 2017 și hotărârea Judecătoriei Călărași din 27 mai 2016, în pricina civilă la cererea lui Popovici Vasile, persoane interesate Primăria comunei Bravicea, Consiliul comunei Bravicea, Comisia pentru reabilitarea victimelor represiunilor politice de pe lângă Consiliul raional Călărași, Procuratura Generală a Republicii Moldova, cu privire la constatarea faptului represiunii politice și se emite o nouă hotărâre prin care:

Se admite cererea lui Popovici Vasile, persoane interesate Primăria comunei Bravicea, Consiliul comunei Bravicea, Comisia pentru reabilitarea victimelor represiunilor politice de pe lângă Consiliul raional Călărași, Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la constatarea faptului represiunii politice.

Se recunoaște calitatea de victimă a represiunilor politice prin expropriere a lui Popovici Victor XXXXX, născut la XXXXX, în comuna XXXXX, județul XXXXX, și decedat la data de XXXXX, în orașul XXXXX, XXXXX.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței, judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Ala Cobăneanu

Iurie Bejenaru

Nicolae Craiu

Tamara Chișca-Doneva